

Jan Hemala: Ježíš v Koránu s ohledem na islámské i křesťanské tradice a postavu panny Marie

Autor se ve své práci zaměřil na recepci ústřední postavy křesťanství, Ježíše z Nazareta, v islámu. Jak uvádí v anotaci, je to jedna z „nejtěžších otázek křesťansko-muslimského dialogu“, ale vedle toho je nesmírně zajímavé i sledovat, jak „jedna náboženská tradice a kultura převzala a znovu interpretovala ústřední postavu tradice jiné a zahrnula ji do vlastního pojetí prorockých dějin a Božího zjevení“. Samozřejmě, historicky se rozvoj islámské věrouky úzce váže na dvě předchozí náboženství, judaismus a islám, nicméně teologicky znamená jistou redukci mnohovrstevného teologického materiálu, který židovství a zejména křesťanství nabízí. Toto zúžení pohledu, vysvětlované islámem samotným jako náprava deformací původní zvěsti, je možné pochopit v dobovém historickém kontextu, kdy důraz na absolutní jedinstvo/jedinečnost/jednotu Boží (*tawhíd*) dodával islámu sílu vnitřní integrity v počátečním zápase proti stávajícím nábožensko-kulturním konkurentům v kolébce islámu, Arábii, ale i v následných výbojích mimo ni. Tato ideologická síla se však v obdobích ustalování náboženské doktríny islámu ukázala jako faktor, omezující teologickou a filosofickou spekulaci, jak lze vidět na peripetiích učení *kalámu* a *mu'tazily*, která nakonec podlehla sevřenosti myšlení islámské orthodoxy a na staletí znamenala výrazné omezení, ne-li vůbec nemožnost tvůrčí interpretace islámu (*idžtihád*).

Na postavě Ježíše a jeho islámské interpretaci je tento problém vidět velmi zřetelně. Autor této bakalářské práce velmi pečlivě prostudoval zmínky o Ježíšovi a jeho náboženské roli v Koránu a tradici (*hadíthech*), a s pomocí relevantní sekundární literatury vyznačil

základní rysy Ježíšovy osoby a jeho teologické úlohy. Islámské pojetí srovnává s pojetím pravověrně křesťanským a ukazuje jednak nesmiřitelné rozpory (Ježíš jako inkarnace božství či božská osoba v křesťanství oproti islámskému pojetí výhradně lidského služebníka Božího), jednak paralely či podobnosti, které ovšem mohou být dvojího druhu: buď jde o „doslovný“ souhlas (Ježíš narozený z panenské matky, jeho prorocké poslání a schopnosti konat zázraky), nebo jde o formální shodu (Ježíš jako *mesiáš*), přičemž obsahově jde o rozdílné pojetí (křesťanské pojetí Mesiáše – Vykupitele a Spasitele proti islámskému pojetí *pomazaného*, tedy obdařeného zvláštní Boží milostí). V této souvislosti je pak pro křesťanství klíčová Kristova vykupitelská smrt a „syndrom“ prázdného Božího hrobu, které islám zcela odmítá a novozákonní zprávy interpretuje zcela v duchu heterodoxních křesťanských názorů (*dokétismus* apod.). Autor na tento vliv křesťanské heterodoxie na několika místech správně poukazuje. Velmi zajímavá je i „vsuvka“, týkající se Mariiny role při narození a výchově Ježíše, stejně jako problém jejího statutu: kromě místa v pseudo-Trojici, které jí mylně islám přisoudil, i otázka jejího vztahu k starozákonní Mirjam, resp. k novozákonním či tradovaným postavám v jejím okolí (Zacharjáš, Jáchym – autor tady používá nečeského jména Joachim, viz. s. 56 – aj.).

Práce je velmi pěknou a pečlivou popisnou studií Ježíšovy postavy v islámu, která není samozřejmě vyčerpávající, ale rozsahu bakalářské práce zcela odpovídající. Vzhledem k tomu, že jde o práci předkládanou na *teologické* fakultě, očekával bych přece jen více teologické reflexe, tj. určitého hodnocení ze strany autora. Ten si to však předem neuložil, a proto mu to nelze vytýkat. Nicméně v rámci obhajoby této práce by bylo zajímavé diskusi na toto téma otevřít.

Po formální stránce je práce psána pěkným jazykem a je tam minimum překlepů a interpunkčních chyb. O to více bohužel mrzí hrubé chyby gramatické, kterých není zrovna málo: ...určité pasáže ... potvrdil_í (s. 38); ...výpovědi..., které významnou měrou přispěl_í (s.

41); ...některé části mohly být... (s. 67); ...tradice podlehlí... (s. 70); ...proudů, které soupeřili... (s. 71). Připomínku mám i k zvolenému způsobu přepisu arabských slov: na jedné straně mně připadá příliš „vědecká“, např. přepis „ğ“ místo běžného „dž“, na druhé straně se autor drží anglického úzu přepisu členu „al“ i v případech, kdy dochází ke spodobě „l“ členu s následnou první souhláskou slova, ke kterému se člen váže: např. *al-rahīm* místo *ar-rahīm* (s. 10), *Salāh al-Dīn* místo *Salāh ad-Dīn* (s. 12) atd.; viz např. Hrbek, Kropáček, Tauer.

Přes uvedené námitky považuji práci za zdařilou a navrhuji hodnotit *výtečně* (A).

Ve Zbečně dne 12. srpna 2008

PhDr. Milan Lyčka, Ph.D.

Ústav filosofie a religionistiky FF UK